

Hirugarren mundu-gerra

Hirugarren mundu-gerra ezinbestekoa omen da.

Zeinek piztuko, ordea?

Bi dira piz dezaketanak: Estatu Batuek eta Soviet Batasuna. Baina Estatu Batuek defentsiban eta beldurrez bezala daude orain. Soviet Batasuna, ostera, harro eta erasotzaile.

Zergatik, baina, gerrara jo?

Europagatik: «Je dis que la troisième guerre mondiale éclatera pour l'Europe». Argiago ezin esan. Europagatik, alegia, Europako ekonomi sendoagatik, Europaren eragin politikoagatik, Europaren indar militarragatik. Hori dena behar duelako Soviet Batasunak mundua gobernatzeko: «Les Soviétiques ne pourront établir l'hégémonie globale à laquelle ils aspirent que s'ils ont l'Europe».

Deklarapen hauen alkantzua? «Antikomunista primario baten deklarapenak ote? Ez dut uste, maoistak ere antikomunista direla aurretik deklaratzan ez bada behintzat. Europearron begietara hautsa botatzea ote? «Bat bitan banatzen denaren» eta «eztabaikeraren» ezkutukiak ikasi dituenak hala usteko du, noski. Nik, simple, Txinako agintarien analisiaren fruitu bezala ulertzeko joera dut.

Izan ere, deklarapen hauek ez dira edozeinenak. Deng Xiaoping jaunaren hitzak dira, abuztuan Oriana Fallaci entrebistari sonatuari esanak. Deng Xiaoping hau, Maoren burkidea, irailaren seian dimititu arte, Lehen ministroordea zen, Txinako bigarren gizona. ■
Joanes Leikerika.

Bakantzetan historia ikasi

Paradore Nazionalen zegoen salgai liburutxo hau, *Peñiscola*, 1962, J. Catalán Bolinches batek egin, 70 orrialdetako foilero historiko ttipi bat, eta erosi egin nuen, eguzkia hartuz, aurrez-aurre neukan gaztelu harroak zer historia ote zuen, ikasteko, patxadaz etzanda hondartzan.

Izan ere, bidezkoa da: Paradore Nazionalen prospektoak dioenez, Secretaría de Estado de Turismo-k Paradore sare bat zabaldu du Estatu guztian, «paraje gutxien frekuentatu, baina interes turistikoa nabarmenekoetan», leku historiko inportanteetan bereziki. Eta bidezko da, turismo nazionalari begiratzan dion Estatuak, lekuotan hain zuzen turistari behar bezalako informazio historikoa ere eskaintzea. Informazio nazionala. Nik holaxe irakurri nizun, beste bate-tan, *Navarra* liburuxka ere, Herriberri/Olíteko Paradorean. Egilea,

informazio objektiboa turistei emateko Nafarroan egon zitekeen egokiena noski: J. I. del Burgo.

Peñíscolako historia ere guztiz egoki, hots, guztiz Paradore-nazionalki, hots, espainol eta nazionalki, esplikatuta. Hasi eta buka, gaztelu honen historiak Espainiaren historia kalkatzen du oso-osorik. Ideologia oso ezagun batetatik ezagutzen ditugun eskema eta klitxe eta hizkera topiko guziz ezagun batzuen aplikazio perfektua. Eskema kronologiko garbi bat: Espainiaren etsai historikoen zerrendarena, eta are hizkera garbiagoa: ideologia nazional-txobinista-katoliko-faxista rotundoena. Aita Estatuak ez du bakantzetan ere ahazten, bere menpekoak beti izpiritu nazionalen behar bezala heziaz joateko obligazioa.

Adibide batzuekin aski. Barka testuak erdaraz ematea: beharrezkoa da.

Peñíscola «broche de oro» bat da —oso poetiko—, «a la conquista del cual se lanzó el califato de Damasco... para arrancarlo del poder visigodo y de la civilización cristiana española». Hasteko.

Goto/espainolen eta mohamedanoen konfrontazioa: «Manadas de almorávides lanzó desde el Oriente la media luna a la conquista del fértil suelo y peñón de Peñíscola, ocupado pacíficamente por los godos, vencedores de los romanos». *Manadas — Pacíficamente*: kontrastearen maisu bat, gure autorea. (Halare goto baketsu horiek errotaren menderatzaile ditugu). Adjektibazioaren maisu halaber: «a los *cristianos godos* les cupo la mala fortuna de batirse con los *sanguinarios* almorávides», etc. Arabe ikaragarri gaiztoak alde batek, espainol ikaragarri kristauak bestetik.

Jaume I Konkistatzaileak berkonkistatu zuen Peñíscola. Eta horrela —biba salto historiko mortalak— «Peñíscola volvió a ser la ciudad cristiana del español erudito San Isidoro»!!!

Kataluniarik ez da ezertarako aipatuko guzti honetan, beti Aragoe: «vanguardia cristiana del reino de Aragón», «muralla del reino de Aragón», eta azken finean Aragoe = Espainia. «Los reyes de Aragón... enarbolaron el pendón de la España cristiana en la cumbre de tu castillo». Nazional-katolizismo biribil-biribila: «la cruz y la espada se abrazaron en el gran castillo de Peñíscola...». Etabar.

Mairuen ondoren frantsesak, hurrengo etsai nazionalak. Berdin italiakoak. Arabeak «el infiel árabe» dira, eta frantsesak eta italiakoak «los enemigos de la cristiandad», ez bait diote omen egiten Aita Santu «espainolari». Eta egiten ez badiote, nazionalismo hutsez bakarrik da: frantses horiek, Eliza desagiteraino dira nazionalistak eta txobinistak. Beraz, «bandas francesas», «intrusos italianos», etab., parra-parra. Eskerrak espainolek guztiaren ginetik Elizaren interesak zaintzen dituztela: «el papa español y aragonés, no doblegando jamás la cerviz a los ataques y pretensiones de Francia...». Eta beti: «Albornoz, cardenal español y aragonés don Pedro de Luna», «el cardenal español, enfrentándose valientemente con los

intrusos italianos». Peñíscolako Aita Santua polliki-polliki hispanitatearen inkarnazioa bera bilakatzen da, Frantziaren aurka bereziki: «El Papa Luna se enfrentó con dos enemigos poderosos (de la cristiandad, noski!): Roma y Francia», eta «ciertamente no cejó jamás a las demandas imperativas de Francia», «la intriga francesa», «el capricho de Francia», etab. etab.

Kosta hala kosta, Espainia salbatu beharra dago. Eliza ere salbatu beharra dago ororen gainetik. Nola zen posible Jainkoaren Elizan zismarik egotea? Eliza bat, baina hiru Aita Santu batera, elkar deskomunikatuz? Orapilo hau zail samarra da eta hemen gure autorea poetiko-kuasimetafisiko jartzen zaigu; zisma bai, baina heresiarik (fedean etenik) ez zegoela demostratzeko: «El mismo símbolo de los apóstoles, el mismo credo, el mismo dogma y la misma moral enseñada por unidad ontológica en tres mentes fisiológicas». Hor gelditzen da hori. Para la historia.

Espainol Inperioa dator gero: «las gigantes figuras de Fernando e Isabel, Reyes Católicos por antonomasia», Karlos I, Felipe II, etab. Eta Frantzia gaiztoa, berriz ere, Espainia birrindu nahita. Baina ederra eman zion, eman, Espainiak: «el vecino enemigo vuelve a herir al león español, y siguiendo éste las huellas de sus invictos progenitores, se lanza al combate...»

Austriaren ondoren Borbondar monarkia. Frantziatik hain zuzen, baina hori isilik pasatzen da. Orain errebelde katalan antizentralistak izango dira Espainiaren etsaiak: «Peñíscola sirve de destacamento al ejército de Levante del monarca español en lucha contra Cataluña...»

Espainiaren etsaiak alde guztietatik eta beti Espainia defendatu izanaren ospea nondinahi. Ez da makala Peñíscolako gatzelua!

Gero, Peñíscola aldean zenbat jende ilustre ibili den. Espartero, horien artean: karlisten kontra han ere. Alfontso XIII, etab., etab. Makina bat historia ikasi-dut oraingoan: zalea naiz, baina ase ere, majo ase naiz aldi batetarako. Eta Franco? Ibili ote zen hemendik Espainia defendatzen, edo ba ote zuen Peñíscolarekin zer ikusirik? Inon ez da esaten Franco hemen sekula agertu zenik, edo zer ikusirik zuenik, ezer ez, baina bat-batean, zertara datorrenik gabe, «y el último jinete del Apocalipsis —disparatzen digu Autoreak— de la gloriosa historia de Peñíscola es el genio militar que cierra sus páginas con broche de oro inmortal: Caudillo Francisco Franco». Beste «broche de oro» bat eta bapo.

Ikusten duzuenez, aurtan ez ditut bakantzak alferriki egin, Fraga Iribarneren Paradore Nazionalak egiteko jenialtasunari eskerrak.

Patentatu ez dut egingo, baina orain metodo apropos bat ere badaukat eguzkizaleentzat: Benicarloko eguzkiak ez duela aski moreno jartzen, uste duenak, liburuxka hau irakurtzea dauka, bel-bel-beltz jartzeko. ■ *Gabriel Noss.*